

biuletyn POBIEDZISKI

WYDAWCA: Urząd Miasta i Gminy w Pobiedziskach
wydanie specjalne

970 1048-2018 lat
Pobiedzisk

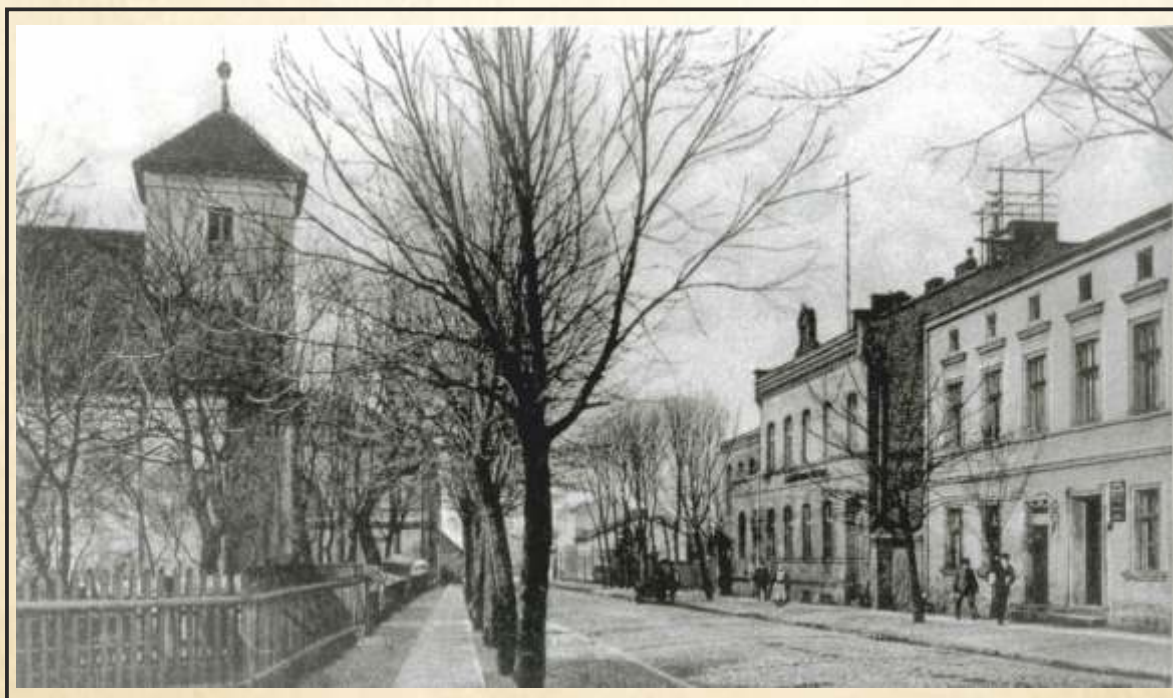

**100-LECIE ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI,
100-LECIE POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
ORAZ 595-LECIE PARAFII ŚW. DUCHA**

Człowiek na Ziemi Pobiedziskiej pojawił się już ponad 11 tysięcy lat temu! Świadczy o tym odkrycie śladów obozowisk i narzędzi krzemiennych w Biskupicach i Uzarzewie - Hubach, pochodzących ze starszej epoki kamienia (paleolitu). Znacznie bogatszy materiał archeologiczny reprezentują znaleziska ze środkowej epoki kamienia, czyli mezolitu (8000-4200 p.n.e.) i młodszej epoki kamienia, czyli neolitu (4200-1700 p.n.e.). Właśnie w tej ostatniej z wymienionych epok po raz pierwszy pojawiły się naczynia gliniane i liczne toporki kamienne. Znaleziono je między innymi w Jankowie, Bednarach, Tucznie, Kocanowie i Bocińcu. Sporo znalezisk pochodzi z wczesnego okresu brązu (1700-400 p.n.e.), kultury pomorskiej (V-II wieku p.n.e.) i kultury przeworskiej (I wiek p.n.e. - V wiek n.e.). W okresie od IV do VII wieku ślady osadnictwa są mniej liczne, ale już w wieku VIII i IX zauważa się wyraźny ich wzrost. Szczególnie ilość osad wzrosła w wiekach X-XII, a więc w czasach, kiedy kształtowały się zręby naszej państwowości.

T.Panowicz, Przeszłość ziemi wydarta, [w] „Zeszyty Pobiedziskie” nr 1, 2001, s.6.

KALENDARIUM HISTORYCZNE ZIEMI POBIEDZISKIEJ

X wiek

**powstanie Stróży Piastowskiej
w Pobjedziskach**

Koniec lat 900 - tnych

**budowa pierwszego kościoła
ufundowanego przez Dąbrówkę**

Rok 1000

przejazd cesarza Ottona III

Rok 1040 lub 1041

**bitwa Kazimierza Odnowiciela
z Masławem**

Kazimierza Odnowiciela (1016-1058) zaliczamy do najbardziej zasłużonych dla naszej ojczyzny władców polskich. Mając 23 lata, obejmuje rządy w Polsce, która w roku 1039 przedstawia już tylko wspomnienie "złotego wieku" z czasów Bolesława Chrobrego.

Gall Anonim prezentuje to tak: "Polska, przedtem królowa, strojna w koronę błyszczącą złotem i drogimi kamieniami, siedzi w popiele odziana we wdowie szaty. (...) W końcu zaś zarówno od obcych, jak i od własnych mieszkańców Polska doznała takiego spustoszenia, że niemal obroną została z bogactw i ludzi."

Ten straszny obraz klęsk i nieszczęść jakie spadły na Polskę jest niepełny, bo oto kraj stanowi zaledwie część dawnego królestwa. Polska w tym czasie pozbawiona jest Mazowsza, Pomorza, Małopolski, Śląska, a także grodów czerwieńskich, Mińska i Łużyc. Sytuacja

w zakresie terytorialnym jest podobna do tej za czasów Mieszka I, kiedy to rozpoczął on jednoczenie ziem polskich, ale o tyle gorsza, że wszystkie grody Polan są zniszczone. Właściwie Kazimierz nie ma na czym oprzeć swojej władzy. Kompletne wyludnienie, brak wojska, administracji książęcej i skarbu dopełnia obraz sytuacji wewnętrznej. Brak kościołów, katedr i duchowieństwa oraz powszechny powrót do pogaństwa komplikuje jego status władcy w zrujnowanym państwie. Nie ma relikwii św. Wojciecha podstawy istnienia władzy arcybiskupiej i królewskiej. Do tego bardzo skomplikowana sytuacja zewnętrzna: wrogie państwo Masława na Mazowszu. Samodzielne państwo pomorskie wrogie Polsce. Ambicje księcia czeskiego Brzetysława, który dokonał zniszczenia państwa polskiego, jego grodów w Poznaniu, Gnieźnie, Lednicy, Gieczu i wielu innych. Przywłaszczył sobie relikwie św. Wojciecha i planuje przyłączyć część ziem polskich do Czech. Wszystko wskazywało na to, że to smutny koniec epoki Piastów jako władców Polski. Właściwie "prawie wszystkie światła zgasły". Wtedy, jak to powiedział w Lubaczowie Jan Paweł II, "Kazimierz Odnowiciel wzywa Bogurodnicę i

odzyskuje utracone dziedzictwo".

A przecież nic nie dzieje się samo. Kazimierz walczy o dziedzictwo po swoich przodkach. Mimo że ma propozycję od cesarza objęcia dziedzictwa po matce Rychezie w Germanii, odrzuca tę ofertę. Z pomocą matki organizuje wojsko i wjeżdża do zniszczonego kraju. W oparciu o "garstkę mężnych" i wiernych mu poddanych organizuje pierwsze rządy. Nie zarządza represji wobec winnych niedawnej rewolty, uznając, że winowajcy sami ponieśli karę.

Skupia się na odbudowie sił wobec grożącej wojny z Masławem. Jednocześnie prowadzi akcję dyplomatyczną przeciwko Brzetysławowi w sprawie zwrotu zagrabionych skarbów, uprowadzonych ludzi, zajętego Śląska, Małopolski i części Wielkopolski, a przede wszystkim zrabowanych relikwii św. Wojciecha. Do takiej pracy potrzebne było dobre wykształcenie i takim dysponuje Kazimierz. Doskonale włada językiem niemieckim, łaciną i greką. Do tego posiada dobre wykształcenie ogólne, zdobyte w klasztorze. Gdy do tego dodamy doświadczenie zdobyte u boku dziadka Bolesława Chrobrego i ojca Mieszka II oraz znajomość dworu węgierskiego i dworu cesarskiego,

zobaczymy w nim młodego, ale już wielce doświadczonego władcę, znającego tajniki dyplomacji dworskiej, państwowej i kościelnej.

Aby móc kontynuować rozpoczęte dzieło odbudowy państwa, musi pokonać Masława - władcę Mazowsza, sprzymierzonego z Pomorzem, Litwą, Prusami i Jaćwieżą. Jest to silny przeciwnik, wielokrotnie silniejszy od Kazimierza. Płock - stolica państwa Masława, to potężna twierdza dysponująca portem, do którego zawijają morskie okręty Pomorzan. Jazda pancernych wojów obliczana była na 10 szyków (hufców), czyli 9000 wojów pancernych. To potężna siła zdolna dać odpór wojskom cesarskim. Kazimierz dysponuje trzema szykami. Dlatego musi wzmocnić wojsko piechotą - tarczownikami, a przede wszystkim łucznikami. Do decydującej bitwy dochodzi pod Pobiedziskami.

Wtedy to nie siła decydowała o zwycięstwie - pobiedzie, ale jak powiedział do swoich wojsk sam Kazimierz: *"To nie liczba stanowi o zwycięstwie, lecz kogo Bóg swą łaską wesprze w męstwie."* I tak się stało. Zwyciężył słabszy, a było to wielkie zwycięstwo odwracające losy naszej ojczyzny. Od победы zaczyna się pasmo zwycięstw Kazimierza na wszystkich polach działania.

Wielu historyków, w tym Paweł Jasienica, uznaje Kazimierza Odnowiciela za wielkiego władcę, który nie zawsze jest doceniany przez potomnych. Odbudowa kraju tak zniszczonego, pozabawionego ludności i wielce skonfliktowanego także na polu religijnym, wymagała tytanicznej pracy. Taką pracę wykonał Odnowiciel, odbudowując państwo w granicach z czasów Bolesława Chrobrego oraz zapewniając mu odpowiednią administrację (kasztelanię), skarb, sądownictwo i wojsko. Zreformowana armia opierała się nie na drużynach, ale na rycerzach, którzy w zamian za nadanie ziemi na "prawie rycerskim" byli zobowiązani na każde wezwanie władcy stawiać się do obrony kraju.

Kazimierz ostatecznie pokonuje Masława i Pomorzan, przywraca chrześcijaństwo, zawiera pokój z cesarstwem i Czechami, a poprzez udane małżeństwo z Marią Dobroniegą zawiera sojusz z Rusią. Pomoc wojskowa z Kijowa staje się gwarancją stabilności i bezpieczeństwa Polski. Tworzy państwo nowoczesne, zdolne do konkurencji z sąsiadami. Prowadzi taką politykę, aby każdy działał samodzielnie, ale jednocześnie jednoczył się w działaniu dla realizacji celów państwa. Zasadniczym celem jego polityki było nie przeszkadzanie poddanym w ich pracy, lecz zapewnienie im bezpieczeństwa, pokoju i ładu wewnętrznego.

Właśnie dlatego Kazimierzowi mieszkańcy Ziemi Pobiedziskiej wystawili pomnik dłuta profesora Wiesława Koronowskiego, znanego i cenionego rzeźbiarza z Poznania, wykładowcy na Wyższej Szkole Sztuk

Plastycznych. Tym szlachetnym czynem chcą uczcić założyciela miasta, a przede wszystkim wielkiego władcę Polski.

Oprac. K. Krygier

Rok 1048

założenie miasta przez Kazimierza Odnowiciela

Tak jak w skutej lodami rzecze zbliżająca się wiosna lody rozrywa, tak zwycięstwo w bitwie pod Pobiedziskami było przełomem w dotychczasowych klęskach naszej ojczyzny. Odtąd już rozpoczęło się pasmo zwycięstw.

Mijały lata. Kazimierz Odnowiciel w wielkim trudzie i znoju ojczyznę odbudowywał. Jeszcze raz z Masławem, który pod Pobiedziskami nie zginął, ale ranny został, musiał wojny toczyć. Wreszcie go wespół z Jarosławem Mądrym jeszcze raz pokonał i Mazowsze do Polski powróciło. (...)

Kraj powoli z ruin podnosił. A że corocznie kraj odwiedzał, roki sprawując, przeto na 1048 Rok Pański do Pobiedzisk z wizytą się zapowiedział.

W dniu 2 lipca AD 1048 roku zbliżał się do bram pobiedziskiego grodu królewski orszak. To przybywał sam Kazimierz Odnowiciel z żoną Marią Dobroniegą i matką Rychezą, która tytuł królowej Polski nosiła. Księżna Dobroniega z sobą synów Bolesława i małego Hermana wiozła we wspaniałym wozie. (...)

Gród na tę wizytę od dawna się spობił. Wszystko było przygotowane, domostwa i obejścia umajone. Gaiiki przy drodze na słupach ustawiono, żeby już z daleka widać było, że wielka uroczystość i wielcy goście w grodzie są spodziewani.

Maciej, którzy po bitwie długo rany leczyli, a teraz tylko radą służyli swoim synom.

Wraz z nimi cała ludność grodu i okolic się zebrała, wiwatując na cześć władcy i jego świętego orszaku. Gdy Kazimierz z dworem ku nim się zbliżył, coraz radośniej zaczęło mu bić serce na ten widok, który tak ukochał, bo ze wszystkich był mu najdroższy. (...)

Po serdecznym powitaniu powiedział:

- *Zanim do innych spraw przejdziemy, idźmy wszyscy na mszę świętą, aby Panu Bogu i Jego Matce podziękować za wszystkie dobra, jakie nas i nasz naród spotkały. (...)*

Msza zakończyła się nabożeństwem do Matki Boskiej.

Ale to jeszcze nie był koniec uroczystości. Jeszcze raz zabrał głos Kazimierz:

- Jak wszystkim wiadomo, gród ten jedyny wierność mi zachował, choć tylko garstka walecznych go broniła. Wiara ich w zwycięstwo nie opuszczała i mojego powrotu do kraju wiernie wyczekiwali. Gród ten w przygotowaniach do bitwy z Masławem wielkie zasługi wnosił, a praca tutejszych ludzi podziw nie tylko mój, ale cudzoziemców, co niejedno i niejedną kraj widzieli, wzbudziła. Tutejsza ludność wielką daninę krwi w wielkiej bitwie dała i do победы walcnie się przyczyniła. Przeto widząc, że nie Stróżą Piastowską ten gród jest, ale miastem się stał, na prawie polskim wszelkie przywileje mu nadaję i podnoszę. Przeto o odczytanie pergaminu z tymi prawami sekretarza królewskiego proszę.

I odczytał sekretarz pismo spisane po łacinie, co rusz przerywając i na nasz język tłumacząc.

„W imię Pana. Amen. Ja Kazimierz z Bożej

Wyszedł naprzeciw orszak z rycerzy chorągwi Ziemi Pobiedziskiej, które Wojciech i Bronisz przewodzili, wraz z nimi stary już ksiądz Przebigniew z księdzem Stanisławem. Obok Ścibor i

łaski władca ziem polskich, spisać kazatem, że tutejsze miasto Pobiedziska na prawie polskim zakładam. Herbem jego będzie tarcza dwupolowa. W lewym polu orzeł biały książęcy na czerwonym tle, z prawej zgodnie z życzeniem ludzi tutejszych, moja postać ma być umieszczona. Władzę nad miastem tym

grodzodzierża będzie sprawował, którego mianowanie królewskiej decyzji zawsze pozostawione zostanie. Grodzodzierża władzę sądu będzie miał, którą w moim imieniu wykonywać będzie. (...).

Działo to się Pobiedziskach, w Święto Nawiedzenia Najświętszej Dziewicy Marii w roku Pańskim 1048.

K.Krygier, *Pobieda*,
Pobiedziska 2007, s. 66 – 70.

XIII wiek objawienia Matki Bożej na drzewie głogowym

Do Pobiedzisk w okolicach święta Objawienia Pańskiego wielokrotnie przybywał książę Bolesław Pobożny wraz z małżonką błogosławioną Jolantą, siostrą św. Kingi. W tym okresie miały miejsce objawienia Matki Bożej, która ukazuje się na drzewie głogowym na pagórku przy "Trakcie Poznańskim" za Pobiedziskami, w kierunku zachodnim. W XIII w. na tym miejscu, jak podają źródła stał kościół Objawień Najświętszej Maryi Panny.

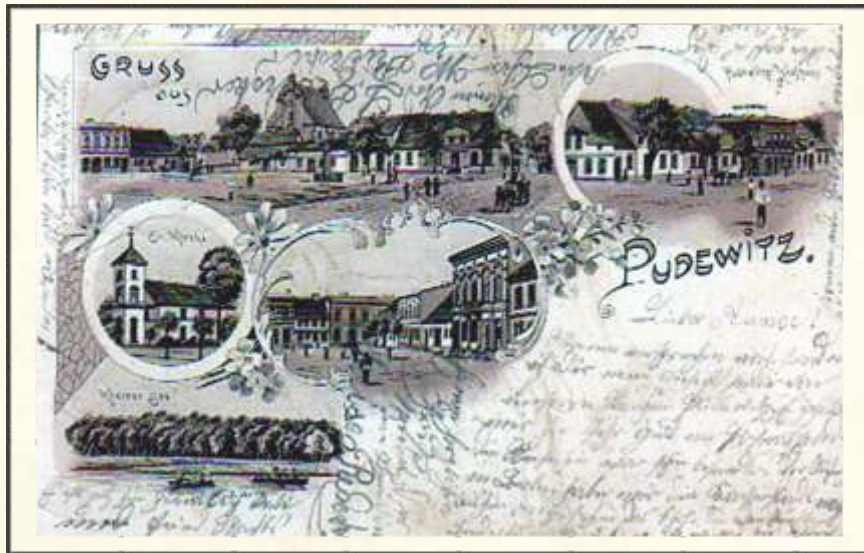
St. Krygier, *Pani Pobiedzisk*,
Pobiedziska 2004, s. 3–4.

Rok 1232 Władysław Odonicz zdobywa gród pobiedziski

Rok 1257 lokacja Pobiedzisk na prawie magdeburskim przez Przemysła I

Przemysław I był w Pobiedziskach kilka razy. O jego pobycie świadczą wystawione dokumenty, które potwierdzają nadanie na rzecz klasztorów i możnych wsi. W roku 1247 wystawił dokument, w którym zwolnił poddanych klasztoru w Obrze od różnych powinności. Przebywając w Pobiedziskach 11 listopada 1251 r., wystawił dokument lokacyjny sołtysowi Hermanowi, zezwalający lokować miasto Kostrzyn na prawie niemieckim. Podczas pobytu w grodzie pobiedziskim w 1253 r. z bratem Bolesławem Pobożnym ułożył, spisał i wydał dokument dla lokacji Śremu. W roku 1254 wydał przywilej handlowy, w którym zwolnił od cła wszystkich kupców z Poznania, przybywających do Pobiedzisk na odpust św. Dominika. Przebywając w Pobiedziskach 2 lutego 1257 r., sprzedał Przemysław I mieszczaninowi Janowi wójtostwo pobiedziskie za 40 grzywien srebra, dodając do tej transakcji dom przy ulicy Tkackiej, młyn na rzece Głównie, 4 jatki i zwolnił go od prawa książęcego. Sprzedaż wójtostwa stała się początkiem lokacji miasta.

W literaturze na temat lokowania miast w Wielkopolsce podawana jest data lokacji miasta Pobiedzisk około 1258 roku. Po przeanalizowaniu materiałów źródłowych wysuwam hipotezę, że lokacja miasta Pobiedzisk na prawie niemieckim nastąpiła w 1257 roku, po sprzedaży wójtostwa, jak to miało miejsce w wielu innych miastach w tym czasie. Przywilej lokacyjny spowodował

Pocztówka litograficzna wieloobrazkowa przedstawiająca północno-wschodnią stronę Rynku z kościołem katolickim oraz wschodnią i południowo-zachodnią stronę Rynku, kościół ewangelicki, jezioro Klasztorne. Sepia, wydawca nieznany, koniec XIX wieku.

ukształtowanie się nowej struktury w mieście. Z lokacji miasta skorzystali rzemieślnicy i napływający kupcy. Oni utworzyli radę miejską, która miała wpływ na rozwój miasta i gospodarkę towarową – pieniężną. Z dokumentu o sprzedaży wójtostwa wynika, że wójt sprawował władzę dziedziczną. Do niego należały nie tylko 4 jatki, ale zgodnie z istniejącym prawem brandenburskim, ustanawianie prawidłowych wag i miar w mieście. Radni – rajcy miejscy wybierani przez patrycjat wydawali zarządzenia i wiklerze, regulujące działalność rzemieślniczą i handlową.

B.Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi
Pobiedziskiej*, Pobiedziska 1998, s. 18.

Rok 1266 lokacja Jerzykowa, Węglewa i Jerzyna na prawie średzkim przez Bolesława Pobożnego

Rok 1278 zjazd możnowładców pod przewodnictwem Bolesława Pobożnego i Przemysła II

Rok 1313 udział rycerstwa Ziemi Pobiedziskiej w bitwie pod Kłeckiem po stronie Władysława Łokietka

Rok 1331 najazd krzyżacki

Z procesu wytoczonego Krzyżakom w 1339 r. w Warszawie dowiadujemy się, że miasto zostało spłądrowane, zabrane zostało dobytek ruchomy, żywy i martwy mieszkańców. Miasto zostało spalone, a ocalała tylko szkoła. Mieszkańcy, którzy uszli w lasy, po najeździe wrócili i odbudowali swoje siedziby. Wysiłkiem społeczeństwa na miejscu spalonego kościoła z drewna pobudowano kościół z cegły polowej w stylu gotyckim, którego bryła formy zewnętrznej z niewielkimi

zmianami zachowała się do dzisiejszych czasów.

B.Frankiewicz,
Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej,
Pobiedziska 1998, s. 27.

Rok 1355 decyzja Kazimierza Wielkiego o odbudowie miasta i kościoła

Rok 1378 Mikołaj z rodu Czewojów z Jerzykowa zostaje powołany na kasztelana na Ostrowie Lednickim

Lata 1399–1404 siedzibą kasztelanii zostają Pobiedziska

Rok 1404 Pobiedziska zostają siedzibą starostwa Rok 1410

Władysław Jagiełło pielgrzymuje z Pobiedzisk do Poznania

Rok 1418 król Jagiełło wita w Pobiedziskach posłów powracających z soboru w Konstancji

W Pobiedziskach witał Władysław Jagiełło wraz z żoną Elżbietą z domu Granowską w 1418 r. delegację wracającą z soboru w Konstancji, gdzie omawiana była sprawa krzyżacka obok spraw dotyczących kościoła.

„Z Krakowa jechał dalej i na Zielone Świątki był w Inowrocławiu.

Z Inowrocławia na uroczystość Bożego Ciała zjechał do Żnina, a stamtąd na ostatek do Gniezna, gdzie już z jego rozkazu czekali nań zgromadzeni w znacznej liczbie prałaci i panowie polscy... Z Gniezna udał się król do Pobiedzisk, gdzie chcąc uczcić posłów powracających z Konstancji Mikołaja arcybiskupa gnieźnieńskiego, Laskarego poznańskiego, Jakuba płockiego i Jana Kropidło wrocławskiego, biskupów przybranych w kapy purpurowe i kapelusze czarne... Wyszedł na ich spotkanie wraz z królową Elżbietą i całym dworem królewskim i powitał ich łaskawie z uprzejmością. Potem na ich wniosek zapowiedział zjazd powszechny

Pocztówka litograficzna wieloobrazkowa typu „Gruss aus...” z widokami podmiejskiego lasu, Rynku z kościołem katolickim, kościoła ewangelickiego, hotelu Rudolfa Meistersa, jeziora Klastornego. Kolorowa. Wydawca R. Meister, Pobiedziska przed 1900. Korespondencja do Strzałkowa z 13.08.1900 roku.

na dzień św. Jakuba dla zdania sprawy o wielu rzeczach, które z Zygmuntem królem rzymskim i węgierskim układali... Z Pobiedzisk udał się król do Poznania, skąd przez Kościan, Pyzdry, Śrem, Środę na zjazd do Łęczycy..."

Dlaczego król wybrał Pobiedziska na powitanie powracających z soboru? Trudno odpowiedzieć na to pytanie, bo brak jest źródeł. Przypuszczać można, że mogły to być następujące motywy: położenie miasta z dala od dużych skupisk ludzkich, możliwość zakwaterowania, wyżywienie dworu i gości w dobrach królewskich. Wpływ mogła też mieć zabudowa miasta, bo miasto posiadało zamek starościński, duży i nowy kościół, gdzie odbyły się uroczystości kościelne. Obok walorów miasta dużą rolę mogła odgrywać zamożność mieszkańców Ziemi Pobiedziskiej.

B.Frankiewicz,
Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej,
Pobiedziska 1998, s. 23.

Rok 1423
Jagiello funduje kościół św. Ducha i szpital dla ubogich

Rok 1425
wszystkie stany Ziemi Pobiedziskiej składają hołd Jagielle

Rok 1458
miasto Pobiedziska wysyła 15 zbrojnych na wyprawę malborską

Rok 1471
Kazimierz Jagiellończyk sprzedaje Pobiedziska Łukaszowi Górcie

Rok 1497
Pobiedziska powracają do Korony

24 maja 1513 r.
król Zygmunt Stary wydaje przywilej dla Pobiedzisk

Rok 1515
ksiądz Wincenty Jemieński buduje mielcuch - browar

Rok 1561
król Zygmunt August wydaje przywilej dla Pobiedzisk

Zygmunt August, król polski...potwierdza i transmutuje przywilej króla Zygmunta z 24 maja 1513 r., którym określa uprawnienia gospodarcze miasta Pobiedzisk, obowiązki publiczne jego mieszkańców oraz ustrój miasta Pobiedzisk z prawa polskiego na prawo magdeburskie.

Na podst. oryginału z Archiwum
Państwowego w Poznaniu

Rok 1561
pożar całej zachodniej części miasta

Rok 1576
król Stefan Batory wydaje przywilej dla miasta

Rok 1579
pożar trawi zabudowę rynku i kościoły 25.03.1596 r.

odbudowa przez Agnieszkę Elburę kościoła Objawień Matki Bożej przy trakcie poznańskim

Rok 1598
król Zygmunt III Waza wydaje przywilej dla miasta

„Zygmunt III /Waza/, król polski potwierdza miastu Pobiedziskom i jego mieszkańcom wszystkie uprawnienia, wolności i posiadłości nadane mu przez króla Kazimierza.”

Na podst. oryginału z Archiwum
Państwowego w Poznaniu.

Rok 1608
starostą pobiedziskim zostaje Piotr Opaliński

Rok 1620
klęska głodu nawiedza Ziemię Pobiedziską

Rok 1634
miasto Pobiedziska i okolicę nawiedza zaraza

Rok 1648
wyjazd oddziałów wojska ze starostwa pobiedziskiego na wojnę z Chmielnickim

Lipiec 1655 r.
wkroczenie wojsk szwedzkich do Pobiedzisk

Rok 1656
udział ludności Ziemi Pobiedziskiej w walce ze Szwedami

Lata 1656-1662
w wyniku cholery umiera 60% ludności miasta i wsi.

Rok 1703
wojska szwedzkie wkraczają do Pobiedzisk.

Zajęcie Poznania i wielu miast w Wielkopolsce w 1703 r. przez wojska szwedzkie zapoczątkowało długi okres walk pomiędzy wojskami szwedzkimi, saskimi i rosyjskimi, a rywalizującymi ze sobą magnatami chcącymi osadzić na tronie w miejsce Augusta II Stanisława Leszczyńskiego.

Walki wewnętrzne, przemarsze obcych wojsk, nakładanie na ludność kontrybucji, szerząca się cholera zniszczyły ponownie miasta i wsie. Gdy pod koniec wojny północnej walki przeniosły się do wschodniej Polski, to od 1719 r. na pustkowiach Ziemi Pobiedziskiej zaczęto przeprowadzać nową formę osadnictwa na wsi. Nowe osady zakładane były przez osadników przybyłych tutaj ze Śląska i Niemiec. Osady te nazywano Olędrami. Osadnicy olęderscy byli wolni od pańszczyzny i płacili czynsz. Sami wybierali sołtysa. Na pustkowiach w okolicy Poznania osiedlali się osadnicy z Bambergu, których później nazwano "bambrami".

Na terenie Ziemi Pobiedziskiej zostały założone następujące osady - wsie Jerzyn Olędry, Wronczyn Olędry, Tuczo Olędry, Stęszewko Olędry, Skorzęcin Olędry, Promno Olędry, Wójtostwo Olędry, Gołuch Olędry, Latalice Olędry i Wagowo Olędry.

B.Frankiewicz, Z dziejów Ziemi
Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 34.

Rok 1752
starostą Pobiedzisk zostaje Andrzej Niegolewski

12.10.1765 r.
miasto Pobiedziska liczy 796 mieszkańców

Rok 1776
powstaje zreformowana szkoła dla dzieci starszych

Rok 1790
miasto zakłada szkołę dla małych dzieci

Rok 1790
zaraza cholery zabija całą ludność Kocanowa

Listopad 1790 r.
w sejmiku szlacheckim w Środzie po raz pierwszy bierze udział delegacja miasta

W listopadzie 1790r. na sejmiku szlacheckim w Środzie uczestniczący w imieniu miasta burmistrz i jeden z rajców przedłożyli wspólnie z innymi przedstawicielami miast królewskich swoje żądania w zakresie nowych praw. Uchwalenie prawa dla miast i konstytucji 3 Maja przeżyli mieszkańcy Pobiedzisk w atmosferze ulgi i radości. Uchwalona Konstytucja rozszerzyła prawa wyborcze

na wszystkich obywateli, bez biedoty, uniezależniła miasto od starosty, dała prawo wysyłania przedstawicieli miast na sejm oraz inne przywileje. W oparciu o nowe postanowienia prawne wybrano nowe władze miejskie: rajców, burmistrza, ławników, sędziów i kasjera. Pierwszym burmistrzem wybranym w oparciu o nowe postanowienia prawne był Marcin Bulczyński, którego podpis znajduje się na dokumentach miejskich z 1792 r.

B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 36.*

Sierpień 1792 r.

Konfederacja Targowicka dla woj. gnieźnieńskiego obala nowe władze Styczeń 1793 r.

wojska pruskie wkraczają do Pobiedzisk i wprowadzają do ratusza niemieckich urzędników

Wrzesień 1794 r.

do Pobiedzisk wkracza oddział wojsk powstańczych Tadeusza Kościuszki

Listopad 1806 r.

do Pobiedzisk wkraczają wojska Napoleona

Rok 1812

budowa cmentarza rzymskokatolickiego

Rok 1815

powstaje pierwszy urząd pocztowy

Lata 1821 - 1826

wielkie pożary miasta, klęski głodu, reformarolna

W roku 1821 pożar strawił całą zabudowę ulicy Czarniejewskiej, a w roku 1826 spłonęła zabudowa Rynku oraz domy południowo-zachodniej części miasta. Podczas tego pożaru spłonął ratusz miejski, który później rozebrano. Ślady po tych pożarach widoczne były w roku 1976, kiedy w mieście wykonano wykopy dla położenia instalacji gazu ziemnego. Skutki pożaru dla miasta i jego mieszkańców były katastrofalne, bo spłonęło wiele budynków mieszkalnych, kramy w Rynku i Ratusz. Odbudowa miasta trwała przez dłuższy okres czasu. Część domów odbudowano w konstrukcji szkieletovej drewno-cegła lub drewno-gлина.

Lata 1821-1823 były dla Wielkopolski okresem nieurodzaju i głodu. Ludność bezrolna i biedota mieszkająca w mieście dokonywała rabunku żywności, aby przeżyć ten ciężki okres.

Król pruski widząc załamanie się praw ekonomicznych na wsi i z powodu nieurodzaju, i odmawiania przez chłopów pańszczyzny, postanowił przeprowadzić w 1823 r. reformę uwłaszczeniową w Księstwie Poznańskim. Reforma uwłaszczeniowa na Ziemi Pobiedziskiej została przeprowadzona za gotówkę albo za rentę pieniężną i zbożową.

B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 43.*

Lata 1830-1831

agitacja na rzecz powstania

Pocztówka wieloobrazkowa z litograficznymi ozdobnikami z widokami kościoła ewangelickiego, poczty, dworca kolejowego, kościoła katolickiego św. Michała i fragmentu Rynku. Ciemnozielona. Wydawca Ad. Enderich, Wschowa 1898 rok.

listopadowego. Udział powstańców z Ziemi Pobiedziskiej w bitwach pod Grochowem, Dębem Wielkim, Iganiami i na Litwie

Rok 1832

germanizacja urzędów i szkół

17.04.1844 r.

Tadeusz Radoński z Krześlic organizuje Ligę Polską na terenie powiatu średzkiego

Rok 1846

cholera nawiedza Pobiedziska, Kociałkową Górkę i Kocanowo

11.05.1848 r.

wojska pruskie w Kowalskim biorą do niewoli dowódcę powstania Ludwika Mierosławskiego

Rok 1863

Maksymilian Jackowski z Pomarzanowic zostaje Komisarzem Stronnictwa Narodowego tajnej organizacji wspomagającej powstanie styczniowe

09.05.1863 r.

w bitwie pod Ignacem giną Mieczysław Jackowski i Brzozowski z Pomarzanowic

Rok 1866

Maksymilian Jackowski i Seweryn Radoński zakładają Kółko Rolnicze

Kółko skupiało polskich rolników, właścicieli ziemskich, urzędników i duchownych z okolic Pobiedzisk (...) Podczas zebrania podejmowano tematykę racjonalnego gospodarowania i wdrażania do praktyki rolniczej nowinek technicznych. Propagowano rozwój sadownictwa, pszczelarstwa i racjonalnej hodowli bydła. Zaznajamiano też chłopów z prawem bankowym, spadkowym, procedurą kupna i sprzedaży ziemi.

B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 49.*

Rok 1872

oddanie do użytku linii kolejowej

łączącej Poznań z Gnieznem i Toruniem

Rok 1872

powstaje Towarzystwo Oświaty Ludowej, jednym z jego założycieli był Tadeusz Radoński z Kociałkowej Góry

Rok 1880

w Pobiedziskach powstaje szkoła średnia

Rok 1890

powstaje Towarzystwo Przemysłowców

Lata 1895-1914

powstają szkoły w Kocanowie, Latalicach, Węglewie, Łagiewnikach, Kołacie, Wroneczynie, Pruszewcu, Stęszewku, Jerzykowie, Bugaju, Biskupicach, Jankowie, Promnie, Kociałkowej Górze, Gołuniu i Wagowie

7.08.1904.

powstaje Koło Śpiewackie im. Bolesława Dembińskiego

Rok 1905

budowa gazowni miejskiej

Rok 1905

powstaje Katolickie Towarzystwo Robotników

Rok 1906

powstaje Bank Ludowy

13.09.1906 r.

strajk szkolny w Pobiedziskach

W Pobiedziskach strajk rozpoczął się 13 września 1906 r. pod wpływem stosowanych kar cielesnych wobec uczniów, którzy na lekcjach religii nie odpowiadali w języku niemieckim na pytania nauczycieli. Dzieci na stosowany wobec nich terror przynosiły kartki napisane często niewprawną ręką rodziców, którzy donosili, że zabraniają pobierać dzieciom naukę religii w języku niemieckim. Oddanie kartek przez dzieci (...) pociągnęło licznych naśladowców. W ciągu kilku dni dzieci wszystkich klas zostały objęte strajkiem. Dnia 25 września strajkiem objęte zostały dzieci szkoły w Biskupicach.

B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 55.*

Pocztówka wieloobrazkowa z litograficznymi ozdobnikami z widokiem na dworzec, południową stronę Rynku, kościół katolicki i pocztę. Ciemnozielona. Wydawca F. Mauthy, Pobiedziska. Korespondencja z 1900 roku

Rok 1908

powstaje Spółdzielnia „Rolnik”

Rok 1911

powstaje Gniazdo Towarzystwa Gimnastycznego Sokół

14.11.1918 r.

utworzono Radę Ludową Ziemi Pobiedziskiej

29.12.1918 r.

przejęcie władzy Niemców przez Radę Ludową

Działająca w Pobiedziskach Rada Ludowa nie podjęła działań związanych z przejęciem władzy i rozpoczęciem walki, mimo że w Poznaniu powstańcy odnieśli pierwsze sukcesy. Młodzi Polacy-byli żołnierze armii pruskiej, członkowie Sokola wśród których znajdowali się Ignacy Bągorski, Stanisław Czerwiński, Józef Mrówczyński, Antoni Piątkowski, Roman Burzyński i Franciszek Wieruszewski zwołali wiec mieszkańców miasta i pobliskich wsi. Odbył się on w Domu Katolickim, gdzie mieściła się siedziba Sokola i innych organizacji polskich.

Podczas wieceu w dniu 29 grudnia podjęto decyzję o przejęciu władzy z rąk niemieckich, utworzeniu biura werbunkowego i powołaniu komendantów Służby Bezpieczeństwa i Straży Ludowej. Komendantem Straży Bezpieczeństwa-oddziału powstańczego został Stanisław Czerwiński, a jego zastępcą Antoni Piątkowski. Na czele Straży Ludowej stali Józef Mrówczyński i Roman Burzyński. Do oddziału powstańczego zaraz po wieceu zgłaszali się liczni ochotnicy, często z własną bronią, w mundurze żołnierza pruskiego z białą czerwoną opaską na ramieniu.

B.Frankiewicz, Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 71.

04.01.1919 r.

udział oddziału powstańczego Ziemi Pobiedziskiej w wyzwoleniu Inowrocławia

16.01.1919 r.

utworzenie 4 kompani piechoty w sile 400 ludzi

Mianowany przez Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej 16 stycznia 1919 r. naczelnym dowódcą Polskich Sił Zbrojnych gen. Józef Dowbor Muśnicki przekształcił oddziały powstańcze w regularną armię. Komitet Naczelnej Rady Ludowej wydał dekret o poborze pod broń roczników 1897, 1898, 1899 przez Obwodowe Komendy Uzupełnień Wojskowych. Zgodnie z dekretem zaczęto formować regularne siły zbrojne. Utworzona z ochotników i poboru jednostka z terenu Ziemi Pobiedziskiej liczyła około 400 osób - 4 kompanie. Poszczególnymi kompaniami dowodzili: Antoni Piątkowski, Michał Rzyński, Józef Świątkowski i Józef Mrówczyński. Na Rynku w Pobiedziskach 13 kwietnia 1919 r. odbyła się msza polowa i przysięga miejscowej jednostki wojskowej. W uroczystości obok licznie zgromadzonych mieszkańców i rodzin tych, którzy składali przysięgę był gen. Józef Dowbor Muśnicki.

B.Frankiewicz, Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 72.

Styczeń 1919 r.

wybory do Rady Miejskiej i na sołtysów

Styczeń 1922 r.

początek działalności 8-klasowego gimnazjum, prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Sacre Coeur w Polskiej Wsi

Lata 1928-1931

budowa kompleksu boisk sportowych.

Rok 1932

powstają drużyny harcerskie

Rok 1932

rozpoczyna działalność szkoła średnia w Sacre Coeur w Polskiej Wsi

Rok 1935

rusza budowa kanalizacji, dróg i ratusza miejskiego

Władze miasta w okresie 20 - lecia pobudowały Strażnicę, Strzelnicę, boisko sportowe, urządziły plażę i przystań wodną nad jeziorem Biezdruchowo, dobudowano do budynku Magistratu pomieszczenie dla Komunalnej Kasy Oszczędności i salę posiedzeń. W stanie surowym pobudowano ratusz. Przy pomocy pożyczki i współudziale finansowym obywateli wykonano kanalizację burzową i przebudowę ulicy Gnieźnieńskiej. W ramach modernizacji ulic ułożono płytki chodnikowe na głównych ulicach, w miejsce bruku. Ze względu na brak pieniędzy nie założono wody w mieście. Istniejąca sieć gazowa założona w 1905 r. obejmowała swym zasięgiem około 200 budynków w mieście. Wielu właścicieli domów nie zakładało instalacji gazowej ze względu na wysoki koszt instalacji. Mieszkania oświetlano lampami naftowymi. Inwestorzy prywatni w okresie 20 - lecia pobudowali około 40 domów zapoczątkowując zabudowę ulicy Kiszewskiej, Spadzistej, Niecałej, Krótkiej, Letniska Leśnego wypełniając wolne place w mieście i miejsca po rozebranych domach.

B.Frankiewicz, Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej, Pobiedziska 1998, s. 82-83.

Rok 1936

budowa lotniska wojskowego w Bednarach

Marzec 1939 r.

powszechnie zbiórki pieniężne na Fundację Obrony Narodowej i Fundację Obrony Morskiej

2.09.1939 r.

powołano Oddział Obrony Narodowej

11.09.1939 r.

potyczka Oddziału Obrony Narodowej z Niemcami w Łagiewnikach

13.09.1939 r.

oddziały Wehrmachtu wkraczają do miasta

13 września 1939 r. w godzinach przedpołudniowych do miasta wjechały ulicą Kostrzyńską wojska Wehrmachtu. Za patrolem na motocyklach uzbrojonych w karabiny maszynowe jechała na samochodach piechota uzbrojona w karabiny i automaty. W chwili, gdy wojsko wjechało na Rynek w oknach domów zamieszkałych przez Niemców wywieszono sztandary. Miejscowa ludność wyległa na Rynek, by powitać żołnierzy. Część żołnierzy zajęła w mieście pozycje wartownicze blokując dojazd do Rynku, z wszystkich ulic. W sali widowiskowej znajdującej się u Niemca Koertha odbyło się zebranie zamieszkałych w mieście i okolicy Niemców z przedstawicielami Wehrmachtu.

Na zebraniu zapadły decyzje o wyborze niemieckich władz administracyjnych, powołaniu policji z członków miejscowego Selbstschutzu i aresztowaniach Polaków. Sporządzono też listę zakładników z mieszkańców miasta i gminy. Po zebraniu delegacja

udała się do siedziby magistratu, aby zmusić burmistrza i Komendę Obrony Narodowej do przekazania władzy i broni. W godzinach popołudniowych zwołane zostało na Rynku zebranie mieszkańców miasta, na którym władze wojskowe zapoznały zgromadzonych Polaków z zarządzeniami stanu wojennego. Zgromadzonym podano decyzje o przejęciu władzy w mieście i w gminie przez wojsko oraz o powołaniu władz administracyjnych.

B. Frankiewicz, *Z dziejów Ziemi Pobiedziskiej*, Pobiedziska 1998, s. 107.

14 i 15.09.1939 r.
masowe aresztowania Polaków i wyroki śmierci dla 21 żołnierzy OON

Jesień 1939 r.

Niemcy wprowadzają zakazy wstępu dla Polaków "Nur für Deutsche" nad jeziora Dobre, Biezdrucho i Brzostek oraz na boisko sportowe. Pierwsza w mieście "łapanka" na roboty przymusowe

Grudzień 1939 r.

utworzenie placówki Narodowej Organizacji Bojowej przez Seweryna Śniadeckiego

9 i 10 grudnia 1939 r.

masowe wywózki mieszkańców Pobiedzisk

Wiosna 1940 r.

w Katyniu zostają zamordowani:

Marian Sypniewski, Henryk Lewandowski i Cezary Wiza, a w Charkowie Edmund Bartlitz

2.02 i 10.05.1940 r.

masowe wywózki ludności z terenów wsi Ziemi Pobiedziskiej

Wiosna 1940 r.

powstaje placówka Związku Walki Zbrojnej pod dowództwem Mieczysława Golusa

Październik 1941 r.

powstaje placówka ZWZ w Bednarach pod dowództwem Nikodema Pałasika

Lata 1942 - 1943

masowe wywózki na roboty przymusowe do Niemiec

3.07.1942 r.

aresztowanie przez Gestapo żołnierzy ZWZ w Pobiedziskach

30.05.1943 r.

oblawa i masowe aresztowania w

Bednarach, Jerzykowie, Krześlicach i Pomarzanowicach

18.04.1944 r.

w czasie bombardowania obozu Sachsenhausen - Oranienburg ginie inż. Antoni Palluth urodzony w Pobiedziskach w 1900 r., radiotechnik, kryptolog, współuczestnik rozwiązania niemieckiego szyfru "Enigma" i konstruktor urządzeń szyfrowych.

20.01.1945 r.

ucieczka Niemców

22.01.1945 r.

wkroczenie wojsk radzieckich

Rok 1946

wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę pomnika Njświętszego Serca Jezusowego

12.06.1947 r.

wizyta w Parafii pw. św. Michała Archanioła kard. Augusta Hlonda w towarzystwie kard. Griffina - prymasa Anglii i Walii

Rok 1948

8 sierpnia Pobiedziska obchodzą Jubileusz 900-lecia założenia miasta

Rok 1948

otwarcie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pobiedziskach

4.09.1949 r.

wizytacja pobiedziskiej parafii przez kard. Stefana Wyszyńskiego

Rok 1971

powstanie Zespołu Pieśni i Tańca „Wiwaty”

Rok 1977

otwarcie Izby Pamięci w Szkole Podstawowej w Pobiedziskach

9.12.1980 r.

spotkanie założycielskie Towarzystwa Miłośników Pobiedzisk

Rok 1982

rozpoczęcie działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury

17.05.1988 r.

uroczystość wmurowania przez kard. Józefa Glempa kamienia węgielnego kościoła w Pobiedziskach Letnisku

Czerwiec 1990 r.

pierwsze demokratyczne wybory do Rady Miejskiej Gminy Pobiedziska

11.11.1991

odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej Marianowi Sypniewskiemu, zamordowanemu w Katyniu

Rok 1998

Pobiedziska obchodzą 950 - lecie założenia miasta

Rok 2007

obchody 750 - lecia nadania praw miejskich Pobiedziskom przez księcia Przemysła I

30.06.2007 r.

odsłonięcie pomnika Kazimierza Odnowiciela

29.09.2007 r.

odsłonięcie tablicy upamiętniającej inż. Antoniego Pallutha na budynku poczty w Pobiedziskach przy ul. Władysława Jagiełły 32

10.02.2010 r.

wręczenie ks. Prymasowi Henrykowi Muszyńskiemu statuetki Odnowiciela, najwyższego wyróżnienia gminy Pobiedziska

30.05.2010 r.

poświęcenie kamienia z tablicą pamiątkową upamiętniającą pobyt ks. Michała Kozala w Pobiedziskach (w latach 1918-1920)

3.04.2011 r.

uroczyste odsłonięcie na budynku Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska tablicy poświęconej burmistrzowi Jerzemu Mrozińskiemu, zamordowanemu 3.04.1941 r.

w Mauthausen-Gusen

28.05.2011

obchody 90-lecia LO Sacre Coeur, zamknięcie szkoły

Rok 2016

obchody tysięcznej rocznicy urodzin Kazimierza Odnowiciela - założyciela Pobiedzisk

31.05.2017 r.

postawienie repliki figury Najświętszego Serca Jezusowego

23.06 - 25.06 2017 r.

obchody 760-lecia Nadania Praw Miejskich Pobiedziskom przez księcia Przemysła I oraz 600-lecia Prymasostwa w Polsce

Rok 2018

- 595-lecie Parafii św. Ducha

- 970 lat założenia Pobiedzisk

11.11.2018 r.

100 rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości

27.12.2018 r.

100 rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego

E. Bartlitz

M. Sypniewski

A. H. Lewandowski

A. Palluth

HERBY I PIECZĘCIE MIEJSKIE POBIEDZISK

Zewnętrznym symbolem miasta jest herb figurujący od początku na pieczęciach miejskich. Najstarsza zachowana pieczęć miejska Pobiedzisk pochodzi z dokumentów z 1450 r. znajdującego się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie oraz z 1654 r. w Muzeum Czapskich w Krakowie. Przedstawia ona w polu zakresowanym tarczę trójkątną podzieloną na dwa pola. W pierwszym polu noszącą orła książęcego bez korony, a w drugim polu klęczącą i modlącą się postać. W otoku znajduje się napis: + SIGILLUM CIVIUM DE POBIEDIS (43 mm). Swym stylem i kształtem zdaje się pochodzić z XIV w.

W ostatnich latach I Rzeczypospolitej Polskiej władze miejskie stosowały na dokumentach pieczęć z dwupolową tarczą i legendą w podwójnym otoku o treści: SIGILLUM CIVITATIS POBIEDZISCENSIS (30 mm).

Jej tłok i odciski zachowały się w dokumentach w Archiwum Głównym Akt Dawnych i Zbiorach Mecenasa Piłsudskiego w Warszawie pochodzących z lat 1977 i 1979.

Równocześnie od XVIII w., przez okres zaborów aż do 1919 r. na pieczęciach sądowych i miejskich Pobiedzisk pojawił się herb Łódzia należący do byłych właścicieli tego miasta możnego Rodu Górków.

W czasach II Rzeczypospolitej Zarząd Miejski w Pobiedziskach używał okrągłej pieczęci z herbem miasta pośrodku z orłem książęcym i klęczącą postacią. Herb ten z orłem na polu czerwonym i figurą na polu niebieskim został zatwierdzony w 1938 r. przez władze wyższe. Stosowano go jeszcze w latach 1945-1950, do czasu likwidacji samorządów. W 1948 r. z okazji 900-lecia Pobiedzisk wydrukowano „cegiełki” ze wspomnianym herbem miasta, które rozprowadzono wśród mieszkańców.

W 1990 r. opis herbu znalazł się w Uchwalonym Statucie Gminy Pobiedziska i przywrócony został na urzędowych pieczęciach władz samorządowych.

Na dwupolowej tarczy, w polu prawym czerwonym biały orzeł książęcy, a w polu lewym niebieskim postać klęcząca księcia Kazimierza Odnowiciela.

Najnowsza wersja herbu została zawarta w Statucie Gminy Pobiedziska uchwalonym w dniu 24 kwietnia 2003 roku przez Radę Miejską Gminy Pobiedziska.

PUDEWITZ – stempel dwuwierszowy ze zniemczoną nazwą Pobiedziska na Pudewitz oraz datą dnia i miesiąca. Stosowany od 1817-1860 r. przez miejscowy Urząd Pocztowy.

Kasownik numerowy pruski 1173 w pośrodku czterech pierścieni wprowadzony do użytkowania przez Urząd Pocztowy w Pobiedziskach (PUDEWITZ) 15 listopada 1850 r.

Stempel dwuwierszowy w ramce z nazwą PUDEWITZ oraz datą dzienną, miesięczną i godziną nadania. Stosowany od 1860-1885 r.

Stempel jednoobróczkowy okrągły z nazwą PUDEWITZ w górnym obwodzie. W środku stempla data dzienna, miesięczna i rok nadania, a w dolnym obwodzie godziny nadania. Stosowany na listach między 1880-1898 r.

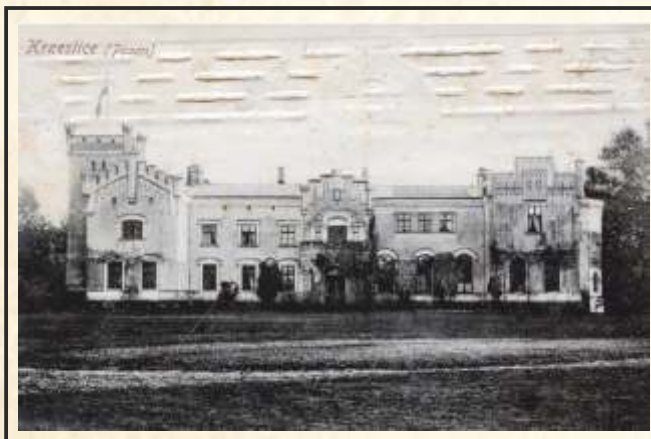
Stempel dwuobróczkowy belkowo-mostkowy. Nazwa PUDEWITZ wpisana w górnej części, a w dolnej trzy gwiazdki i wyróżnik.

Na belce dzień, miesiąc, rok, godziny nadania. Stosowany od 1898-1919 r. na pocztówkach z długim i krótkim adresem.

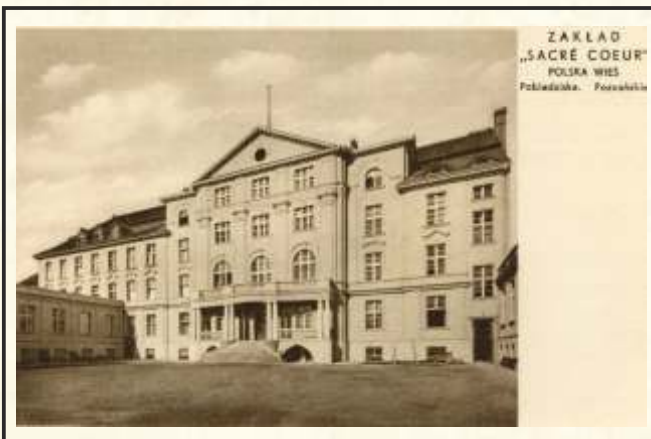

Stempel dwuobróczkowy belkowo-mostkowy. Przywrócona polska nazwa Pobiedziska wpisana w górnym obwodzie. W środku na belce dzień, miesiąc, rok i godzina nadania. W dolnym obwodzie dwie gwiazdki, a między nimi wyróżnik „A”. Stosowany na korespondencji w latach 1919-1939.

ŚLADAMI POBIEDZISKICH POCZTÓWEK

Pocztówka z widokiem frontowej elewacji neogotyckiego Pałacu w Krzeszowicach, niegdyś własności Rodu Radońskich. Wydawca nieznany, ok. 1911 r.

Widok budynku klasztornej siostr Zakładu „Sacre Coeur” w Polskiej Wsi koło Pobiedzisk przebudowanego na szkołę. Sepia. Wydawca Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu, ok. 1930 r.

Pocztówka z dwoma widokami: panoramą miasta od wschodu i szkołą ewangelicką z pomnikiem Bicmarka. Wydawca I. Thernal, Poznań. Korespondencja 1905 r.

Widok przedstawia dwa okazałe gmachy szkół: katolickiej i ewangelickiej pobudowanych na początku XX w. Wydawca firma Reinecke-Rubin, Drezno ok. 1910 r.

Wydawca: Urząd Miasta i Gminy Pobiedziska, ul. Kościuszki 4, tel. 61 89 77 100
Zespół redakcyjny pod redakcją – Redaktor Naczelny: Łucja Kapcińska; Współpraca: Anna Migdalek,
tel. 61 89 77 151 lub 138; promocja@pobiedziska.pl

Skład i druk: Studio Reklamy i Promocji J&S, ul. Jesiotrowa 2, 62-010 Pobiedziska; Nakład: 6500 egz.

Wykorzystano materiały z „Biuletynu Pobiedziskiego” nr. 147 z roku 2007. Pocztówki i zdjęcia ze zbiorów p. Kazimierza Matyska.

Pocztówka przedstawiająca rozległą panoramę Pobiedzisk z przełomu XIX i XX wieku. Wydawca Emil Pontow, Pobiedziska 1902 rok.

Widok ulicy Gnieźnieńskiej wybiegającej z Rynku na północ. Wydawca TX Isidor Thernal, Poznań, ok. 1920 rok, sepia.

Pocztówka przedstawiająca kolorowe widoki: Rynku, sądu i poczty z polskim napisem „Pobiedziska”. Wydawca TX Isidor Thernal, Poznań 1904 rok.

Pocztówka z czterema widokami z miasta: szkołą ewangelicką z pomnikiem Bismarcka, komisariatem, sądem mieszkaniowym i willą. Wydawca: J. Palmowski, Pobiedziska 1916 rok.

Pocztówka z czasów II Rzeczypospolitej przedstawiająca cztery widoki: pocztę, kościół katolicki, szkołę i dworzec kolejowy. Wydawca: Z. Biernacka, Pobiedziska, 1934 rok.

Pocztówka przedstawiająca dwa różne widoki Rynku: stronę północno-wschodnią i stronę południową. Wydawca nieznany, ok. 1918 rok.

Pocztówka z dwoma widokami Pobiedzisk, na której przedstawiono: fabrykę płatków ziemniaczanych i dworzec kolejowy. Wydawca Robert Brock, Berlin 1913 rok. Wersja niemiecka.

HYMN POBIEDZISK

*Hymn Pobiedzisk po raz pierwszy
został odśpiewany 8.08.1948 r.
podczas uroczystości obchodów
900-lecia istnienia Pobiedzisk.*

Słowa: **Zofia Majerska**

Muzyka: **Edmund Perlikiewicz**

*W rycerskiej potrzebie zyskałeś
Krwawy chrzest,
cny grodzie nasz.
Dziewięć wieków powiewa
nasz sztandar,
Znacząc górną swoją straż.*

*Ku chwale ojczyzny trwaj nam,
Ukochany ty grodzie nasz,
Ku chwale ojczyzny dźwierz
Twoi synowie serc swych straż.*

*Ku chwale ojczyzny trwaj nam,
Ukochany ty grodzie nasz,
Ku chwale ojczyzny dźwierz
Twoi synowie serc swych straż,
Twoi synowie serc swych straż.*

Starostowie niegrodowi w Pobiedziskach:

Dobiesław Dodek Kobyła – 1404–1424 r.
Dobrogost Koleński z Kolna – 1425 – 1432 r.
Wojciech z Tuliszkowa – 1433 – 1442 r.
Łukasz Górka – 1442 – 1472 r.
Uriel Górka – 1473 – 1475 r. (biskup poznański)
Łukasz z Górki – 1493 – 1519 r.
Roch i Marcin Koźmińscy – 1520 – 1538 r.
Piotr Opaliński – kasztelan gnieźnieński – 1539 – 1548 r.
Jan Opaliński – 1552 – 1560 r.
Jan Kościelski – 1561 r. – zmarł
Jan Opaliński – 1564 – 1592 r.
Felicjan Niegolewski – 1593 r.
Piotr Opaliński – 1608 r.
Aleksander Sielski – 1634 r.
Andrzej Niegolewski – 1653 r.
Kazimierz Niegolewski – 1752 r.
Andrzej Niegolewski – 1752 r.
Radziński sędzia gnieźnieński 1773 r.
Kazimierz Niegolewski do III rozbioru Polski 1795 r.

Obce rycerstwo zamieszkałe w okolicy Pobiedzisk w średniowieczu:

1. Stęszewko – Dryowie
2. Kowalskie – Czewoje
3. Węglewo – Junosze
4. Bodzporowice – Lisy
5. Gołun – Poraje
6. Kociałkowa Górka – Sokole
7. Pomarzanowice – Awdaniec
8. Latalice – Zarembowie
9. Imielno – Zarembowie
10. Wronczyn – Poraje, Łodzie
11. Promno – Grzymalicy
12. Sanniki – Sokołowie, Nowinowie
13. Imiołki – Poraje

